

תמר רותם

צילום: אמיל סלמן

פינת הילד

רויק הגיח משום מקום. הוא עצמו לא זוכר מהיכן. אולי הוא ילה, או יצור פלאי - יש לו

הרי כפתור מנצנץ בטבור - ואולי הוא שניהם, ובעיקר, "יש לו צורך שלא מר" פה ממנו לדעת מה היה המקום הראשון שלו - אותו מקום שממנו נגנב, או שממנו הלך לאיבוד". רוויק, גיבור ספר הילדים החדש של המשוררת רבקה מרים, "לא רק על רוויק" (כרמל), "לא יודע אפילו להג" דיר או להסביר מה קרה לו אז. הוא גם לא יודע איך קוראים לו, לאותו מקום, ואם הוא קטן כמו חדר או גדול כמו ארץ או אפילו יבשת".

בהשאלה אפשר לומר, שאת הספר קוראים כמו משהו שלא יודעים "אפילו לה" גריר או להסביר איך קוראים לו לאותו מקום". יש בו סיפור מתפתל - שבו רו" ריק יוצא למסע חיפוש אחרי זהותו - אך העלילה לא נהירה עד הסוף, ובכל זאת, הוא משפיע לנוכח העצב העמוק ותחושת הברידות הקיומית שבו. זהו ספר ילדים, לתלמידי הכיתות הנמוכות, אך גם מבוגרים יכולים למצוא בו את עצמם. בהתחלה

מרים: "למה לספר ילדים יש תמיד הפי אנד? יש ספרים שהם כמו מדריכים לילד שהוריו התגרשו. בסוף הוא יהיה מאושר. המבוגר עצמו לא תמיד מרגיש ככה"

בסדרת ספרי מרגנית, הוצאת כנרת-בינת-דביר).

"הספר התחיל להיכתב לבי-קשת הנכדה שלי בת התשע", מספרת מרים, שלה עשרה נכדים. "היא אמרה לי יום אחד, סבתא, אולי תכתבי סיפור כזה, כמו שאני אוהבת, מותת. היא אהבה את ספרי הילדים הקודמים שלי, אבל כנראה הם נראו לה פיוטיים כאלה, בלי מתח, בלי עלילה. אמרתי לה, אבל אני לא יודעת לכתוב כאלה. אחרי כמה זמן, היה מבצע עמוד ענן, זמן של מתח. התכנסתי בתוכי וכתבתי את המשפט הראשון. ככה הכתיבה מתחילה אצלי, כמו נגיעת מכחול. הרברים מכתבים את עצמם".

כך, מרי כמה חודשים, כל פעם שהתיקמה בסיפור, היא קראה לנכדה ומסביבה ישבו עוד שלושה נכדים והאזינו לסיפור וגם ציידו תוך כדי. "כשכתבתי את רוויק לא ידעתי מאין הוא בא, ואם הוא ילד בכ"ל", היא ממשיכה. "העולם החל להתגלגל. אני חושבת שהיצירה העמוקה שלנו זה כמו ללדת ילה. את לא מתכננת. ככה הוא יוצא. גם אצל סופרים שמתכננים מראש את הסיפור שלהם, אם הספר לא מתגבר עליהם, הספר לא טוב. הגולם חייב לקום על יוצרו. הרברים הם תת-מודעים, הספר הוא הוויה נוכחת. את עושה צעד והוא עור" שה צעה. זה דבר שנוצר יחד. ככה זה גם במוסיקה. אם הדבר לא מוליך אותך, זו לא יצירה אמיתית. אני יכולה להסתכל מהצד על מה כתבתי, רק אחר כך. בזמן הכתיבה אין לי מושג. הסיפור של רוויק הוא הסיפור שלי גם, של בן-אדם. זה לא משל ונמשל. זה הסיפור עצמו".

בהתחלה היא התלבטה בנוגע לאיורים. "חשבתי שזה עשוי להגביל את התמונה שבדמיון. לכל אחד יש לו תמונה אחרת. תתארי לעצמך את הבעל שם טוב. אני לא יכולה לדמיין אותו גבוה ורוח. תארי

עולם והיפוכו

ילדים הם חזקים הרבה יותר מכפי שנדמה למבוגרים. כך סבורה המשוררת רבקה מרים, שספר הילדים החדש שלה, "לא רק על רוויק", אינו מהסס לגעת בעצב, בדידות ואובדן

יש נטייה לפרש ולמצוא סימנים מנחים, שיובילו להווייה מוכרת. זה מצליח חלקית, כי תיכף משהו חרש קורה בעלילה, יצורים חדשים מצטרפים לרודיק – נומו, האורמו" לים, סורו והפנפון, שהוא כלי נגינה קצת אנושי – והם טורפים את הקלפים. ושוב הסיפור נשמע אלגורי, לא נהיר עד הסוף. אך זה כבר לא חשוב כשמתמסרים לסיפור, לאופן המורכב והייחודי שבו הוא מתפתח. רבקה מרים, ילידת 1952, גם איירה את הספר. האיורים שלה, בשחור לבן, מלאים (בניגוד לרישום בקו ריקי) וכאילו אפשר להפוך את המבט ולהתייחס לדף הלבן, או לדווח הלבן בין האיורים, כאל הצורה העיקרית. היפוך שכזה קיים בספר לא רק באיורים. הריק והחלל מקבלים משמעות. מה שחסר, מה שמעבר לסדק, מה שהיה לפני הויכרון, שעוד לא קרה, ומה שבח" לום – את כל אלה חוקרת מרים. והתוצאה גרושה ועשירה בפרטים. היא יוצרת עו" לם כובל פה, באופן שמוכר ספרי ילדות קלאסיים, כספרי "המומינים" של טובה ינ" סון או "הלקחנים" של מרי נורטון (שניהם

לך אם אברהם אבינו היה נמוך ושמנמן. אני לא יודעת איך הוא נראה, אבל יש לי דמות פנימית, שהקשר בינה ובין איך הוא נראה באמת הוא קלוש. זו מחשבה גם על מה הקשר בין המראה שלנו לחותם שאנחנו משאירות בעולם. ובכל זאת בסוף החלטתי לתת סוג של רמזיה. בספר ילדים האיורים אחרי הכל מחיים את הסיפור."

נשימה של סיפור

השיחה עם המשוררת מתקיימת בביתה בירושלים, בכורסאות שוקעות בחדר מריר בע שקירותיו הלבנים מאוירים ביצורים שפניהם פני אדם, חלקם מעופפים כב" ציורי שאגאל. במרכז החדר שולחן רבוע וארום שעליו מונחים עשרות חפצים קט" נים, בעלי חיים, בובות. על מרפס לאורך הקירות פסלים ובובות גדולות. לאורך המסדרון פסיל הגדול ישנם חדרים רבים כאלה ששוררת בהם ערבוביה מסקרנת של חפצים ושכיות חמדה. רבקה מרים הוא שמה הספרותי. שם משפחתה שרשבסקי. היא נולדה בירוש-

לים להורים ניצולי שואה. אביה היה סופר היידיש לייב רוכמן ושני שמותיה הפרטיים – רבקה ומרים – נועדו להנציח את סבתה ורודתה שנספו במחנות. היא למדה בבית הספר "מעלה", שהיה בית ספר דתי ולמדו בו גם יהודה עמיחי וחיים באר, אמנון דנק" נר ואבי רביצקי. בסיכומים השונים של תור" לדות חייה (ויקיפדיה, לקסיקון הסופרים) היא מצטיירת כילדת פלא. את ספר השי" רים הראשון שלה פירסמה כשהיתה בת 14. הציגה תערוכה במוזיאון תל אביב בגיל 17. אבל כשהיא נשאלת על כך, נראה שמרים מצטמררת ונסוגה. לדבריה, היא מעדיפה לא לדבר על כך, ונראה שזה לא עניין של ענווה יתרה, אלא שכמו שקורה במקרים רבים, היותה ילדת פלא הפריעה לה. על השירה שלה כתבו שהיא משלבת דמיון ופיקחון, נסתר וגלוי, רוחני וממשי וגם שהיא שוכנה. מרים כתבה כמה וכמה ספרי שירה, את האחרון שבהם, "צל הש" למ" (כרמל), שאף הוא ראה אור השנה, גם איירה. היא כתבה שלושה ספרי ילדים,

"חלונות בהקיץ", "מעבר לגבעות האחרור" נות" ו"סיפור על מיטה שהתאהבה בכסא". לשניים האחרונים היו כמה גלגולים. הם ראו אור בהוצאת הקיבוץ המאוחד בשנות ה-80, ואחרי שנים, כשאלו מהמלאי, שתי קבוצות של בני נוער התארגנו ואספו כסף ופנו להוצאה בבקשה להוציאם מחדש. ב-2008 שני הספרים יצאו מחדש בהוצאת אבן חושן (איירה נעמי בריקמן). בניגוד ל"לא רק על רודיק", שהוא סיפור אחד ארוך, אלה הם קובצי סיפורים. "יש נשי" מות שונות", היא אומרת. "יש נשימה של שיר, של סיפור קצר. אני למשל לא יכולתי לכתוב רומן גדול. כתבתי פרוזה 'חילופין', שבנויה מסיפורים סיפורים. אין לי נשימה לבנות אפוס, למשל". ב"לא רק על רודיק" מתקבל הרור" שם שמעבר לסדק יש עולמות נסתרים, מלאי חיים. "אני באמת חיה בתחושה שיש עולמות מקבילים", אומרת מרים. "שהעולם שאנחנו חיים בו הוא כמו ספר. אנחנו נמצאים בדף מסוים, אבל אם את

הופכת את הספר קדימה או אחורה, אוח דבר מתרחש באופנים אחרים. אנחנו ר' בכואה של משהו הרבה יותר גדול, אינ סופי, וכל המציאות שלנו והמחשבות ו אחת הבכואות של משהו. לכן כל מ שקורה לנו פה הוא מאוד דרמטי."

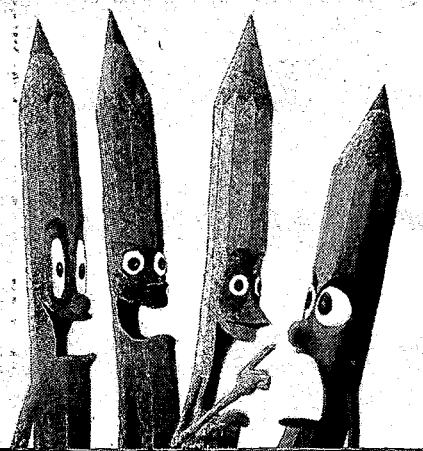
שמחה ומוות

זו היתה התחושה שלה גם כילדו "נראה לי שאנשים מעריכים פחות מזו ילדים. שאנשים מגוננים מדי על ילדיו ילד בעצם יש לו יכולת הכלה גדולה. א מדברת על עצמי או על הילדים שלי. פע אנשים מתו וילדו בבית. הורים וילדים יש באותו חדר. הכל היה יותר נגיש, לא ה עולם שמבריל בין מבוגרים לילדים. סיפ ודיברו ואולי קצת הנמיכו את הכל. וכמו מסוים היה עולם עשיר של ילדות בעוי המבוגרים. היום נרא מפתחים שהילד י מספיק חזק להתמודד עם דברים. מספר להם למשל על חנוכה. אנחנו המבוגר יודעים מה היה שם, אבל שהילדים יחש

כְּשֶׁהֶעֱפְרוֹן הַשָּׁחַר הִגִּיעַ לֹא הָיָה דָבָר. אֵז הוּא צִיר אֲדָמָה וּבִית קֶטָן, הוּא צִיר לְעֵצְמוֹ עוֹלָם שְׁלֵם בְּצֶבֶע שָׁחַר. "זֶה עֲצוּבו!" אָמְרוּ הָעֶפְרוֹנוֹת הַצְּבָעוֹנִיִּים שֶׁהִגִּיעוּ לְפֶתַע פְּתָאם, אֵךְ הָעֶפְרוֹן הַשָּׁחַר חָשַׁב בְּדִיוֹק הַהֶפֶךְ. שָׁחַר הָיָה הַצְּבָע הָאֱהוּב עֲלוֹיו. כְּשֶׁהֶעֱפְרוֹנוֹת הַצְּבָעוֹנִיִּים הִתְחִילוּ לְצֶבֶע וּלְקַשֵּׁשׁ בְּצֶבָעֵים הָעֲלִיזִים שְׁלָהֶם לֹא הִיְתָה לוֹ בְּרָרָה. הוּא הָיָה חֵיב לְצַאת לְמַאֲבָק. ינאי פרי יוצר קומיקס וספרי ילדים. למד תקשורת חזותית בכצאלל, אקדמיה לאמנות ועיצוב. זה ספרו השני.

ספר ילדים חדש
בהוצאת עם עובד
העפרון השחר
מאת ינאי פרי

www.am-oved.co.il | www.facebook.com/AmOvedBooks | לחצו לנו לייק בפייסבוק | הוצאת עם עובד | טל' 03-6288500

עיצוב: סטיון יוד כהן

הישגים לשעות הפנאי

האם הגיע הזמן לבחון את הדעה הרווחת, שלפיה הילדים עמוסים מדי בפעילויות? אילו יתרונות יש בכל זאת בחוגים ומה יעשו ההורים המבולבלים

צילום אילוסטרציה: גטי אימג'ס

רגל או כדורסל סתם לשם ההנאה, הם רוצים להתקבל לנבחרת בשנה הבאה. המקום היחיד שבו אני מותחת את הגבול הוא כשהילד מתחיל להגיד שההישגים שלו קובעים את הערך העצמי שלו: אני שווה ההישגים שלי."

פולי יאנג-אייזנדראט, פסיכולוגית קלינית ומחברת "The Self-Esteem Trap" ("מלכודת הערך העצמי"), רווקא מתנגדת לפעילויות מאורגנות רבות מדי. היא תולה את הקולר בדור חדש הנוצרים המעסיקים אותם. ענין רחב

אומרים לילדים, לכו להתאמן כי ילדים בסין לומדים כינור". כשמדובר בילדים בגיל בית הספר היסודי ותטיבת הביניים, ההורים לא צריכים לחשוש כל כך שהם אינם מתקדמים ומצליחים. השאלות החיוביות הן האם הילד ישן מספיק? האם יש לו די זמן להכין שיעורים?

אלווין רוזנפלד, פסיכולוג קליני ומחבר "The Over-Scheduled Child" (הילד שלוח הזמנים שלו צפוף מדי), מבהיר שאינו מתנגד לחוגים אבל "הבן צריך לנוח ושיעורנו צה כדורסל לאינו עומד

ברוס פיילר

ניו יורק טיימס

שנת הלימודים בעיצומה, ואשתי ואני עסוקים בתיאומי פעילויות אחר הצהריים של בנותינו, תל-מידות בית הספר היסודי - חוגי ספורט, שיעורי נגינה, שיעורי בית ופגישות עם חברים. לפי הדעה הרווחת כיום, אנחינו מעוללים להן דבר אכזרי, שתלטינה והרסני. זה שנים מסכימים כולם שהורים שאפתנים ורוחפנים מעמיסים על ילדיהם יותר מדי תחרויות כדורגל, שיעורי כיינור וטרנאות ביטול. נכתבו בעניין שלל ספרים, בשמות כגון "הילד שלוח הזמנים שלו עמוס מדי", "הורים לחוצים, ילדים בחרדה". בשנים האחרונות קמו מתנגדים להשקפה הזאת. חוקרים מפרסמים נתונים המפארים את מעלות הפעילויות שלאחר הלימודים, ולצדם החלו להתפרסם מאמרים בכותרות כגון "מיתוס הילד העמוס מדי". ועדיין, הכותרת השכיחה היא "10 סימנים שהילד שלכם עסוק מדי".

המסר הזה מתסכל. ראשית, אשתי ואני עובדים, ואין לנו הלוקוסוס לפקח על שעות הפנאי של הילדות שלנו בכל רגע נתון. שנית, קל להגיד שילדים צריכים לישוטט ללא פיקוח בשכונה ולמצוא להם עיסוקים, אבל אנחנו חיים במאה ה-21, לא בספר של בוורלי קלירי. ושלישית, כשאנחנו משאירים את הילדות לבדן כהרבה זמן ארוכות לרמות הן רבות. זו עתה

רבקה מרים. הנכדה ביקשה סיפור מותח

היה לי ברור שהדמיון הוא שקר והמציאות זה אמיתי. וגם הבנתי שבין למות ללחיות יש גבולות דקים. יש לי זיכרון חי של סבא שלי, אבא של אמא שלי, מנענע את מיטת הברזל הלכנה שלי כשהייתי תינוקת. אבל הוא בכלל מת לפני שנולדתי."

מרים סבורה ש"ילדים הם דבר עם עוצמות כבדות בלתי מופענחות לטוב ולרע". היא מוסיפה: "כשהרברים הרעים שקורים לנו ולפעמים כורתים כל נבט, במפתיע צומחים חיים חדשים. הכוח של החיים לא יותר חזק מהכיליון. ברור שיש עצב בעולם. אבל זהו עצב מתחלף. אני זוכרת שאני עצובה כל כך, ופתאום קופצת עליך שמחה ומלאת חיים. כשאת שמחה את לא יודעת למה. כאילו אנחנו יוצרים ונוצרים.

"אני מרגישה את העושר בעולם הזה. שהוא רב צבעים, רב פנים. כשהייתי עם הבת שלי בלידה שלה, ראיתי איך בתוך הילדה העדינה שלי נכנס כוח קמאי כמו דיבוק, ואיך היא מנסה פתאום, למול איתן טבע שמשתולל בתוכה, להתרסן. זה כאילו

לא רק ציל הילדים

שהיהודים ניצחו את היוונים. למה ספר ילדים תמיד מסתיים בהפי אנד וספר למבוגרים רים ההיפך? יש ספרים שהם כמו מדריכים לילד שההורים שלו התגרשו. המסר הוא שבסוף הוא יהיה מאושה. כשהמבוגר בעצמו לא תמיד מרגיש ככה. למבוגרים ברור שהעולם מלא כאב ואכזבות. אבל בעולם מסורתי המבוגרים וילדים האמינו באותם

אמונות. ככה כתבו פעם ספרי ילדים "דיק נס", "באין משפחה" של הקטור מאלו. אנשים ידעו: יש יתמות, יש כאב, והסיפור הוא על איך אתה עובר דרך זה".

רוריק הוא ילד עצוב, ללא הורים, ללא זהות. הוא הונח על סף ביתם של זוג אור" מולים חביבים, יצורים בהירי שיער בעלי זנב, והם טיפלו בו, אך הם נעלמו יום אחד בדרך כל אורמול שהגיעה שעתו להיפרד מהעולם, והוא צריך למצוא את עצמו מח" דש. הקשיים של רוריק מטרידים, אבל המ" סר הוא שהוא צריך להמשיך הלאה, לחיות, לשרות. האם זה המסר שהפנימה כילדה להורים ניצולי שואה? "אני זוכרת את הבית דווקא עם התענוג של שיבת ציון. ההורים שלי הרגישו שהם מאושרים לחיות במדינה יהודית, ודיברו עד מותם על זה שהם חיים בירושלים. או הכוח של החיים חי בעזות לצד הנוכחות החזקה של האיננות. המוות. בעצם גדלתי כאילו הרבה דמויות במשפחה שלי היו סיפורים. לא פגשתי אותן אף פעם, וכל הביוגרפיה האינטימית שלי היתה ס"י פור. אבל מצד שני, הן גם לא היו דמויות של קדושים, בלי גוף. דיברו בהומור על הרמויות הללו, והאיננות והישו היו ביחה. לא

כשאנחנו מסארים את הילדות לבין פרקי זמן ארוכים, לבסוף הן רבות זו עם זו ודרשות לראות טלוויזיה. מאחר שאני עבד בכית, לעתים קרובות אני נגרר לתוך ההתרחשויות, מה שמעורר בי את הרצון לרשום אותן לעור חוגי ספורט, או טוב מזה - לקר" רס נימוסים, שם לפחות הן ילמדו משהו ואני אוכל לבלות עם חברים. חוגים כהעשרה? לפעמים הם משמשים אותנו דווקא כשמרטף. מה יעשה איפוא אב מבלבל שכמוני? מייקל תומפסון, פסיכולוג קלי-ני ומחבר "The Pressured Child" (הילד שמופעלים עליו לחצים), מנסה להרגיע: "יש גבול דק בין ילדות עשי-רה, מעניינת ומעוררת צמיחה לבין יל-דות עמוסה מדי. ואף אחד לא יודע איפה בדיוק עובר הגבול הזה. הבעיה האמי-תית היא ההורים, בייחוד הורים מצלי-חים מאוד ששולטים בחייהם במידה רבה מאוד ומנסים לשלוט באותה מידה בחיי ילדיהם. לכן ההחלטות שהם מקבלים נו-בעות מהרדה ולא מעניין כן בטובת הילד. כשאני הייתי ילד אמרו לי לגמור מה-צלחת כי יש ילדים רעבים בסין. עכשיו

של הורים, שמתעניינים יותר מדי בחיי ילדיהם, מייחסים חשיבות רבה לכל מלה ומספקים מיד כל משאלה. עד גיל 11 או 12, היא אומרת, "כל השיעורים והסדנאות הם בעצם תחרות בין ההורים. ילדים זקוקים לזמן פנוי, כדי להתבטל, לשחק בחופשיות ולשהות לצד הוריהם באותו חדר, להיות "לכד יחד". בעבר זה היה זמין יותר, לא רק משום שהיה הורה שנשאר בבית אלא משום שההורים לא גילו עניין אובססיבי כזה בחיי הילדים". מה שכל המרואיינים מסכימים עליו הוא, שצריך להקדיש פחות תשומת לב לכמות הזמן שהילדים מבלים בחוגים, ולהתעניין יותר במסרים שאנחנו מעב"רים להם בנוגע לפעילויות האלה. רצוי להיזהר מאמירות כמו "אוי, טעית" או "אוי ואבוי, לא נבחרת לליגה?". שלחו את הילדים לחוגים - אבל זכרו להקצות זמן לכילוי משותף אתם. רזונפלד אומר: "הילדים צריכים להרגיש שיש מספיק זמן שבו המחשב והטלפון כבויים, וכל מה שאתם רוצים לעשות זה להיות יחד". מאנגלית: אורלי מזור-יוכל

סוניה לותר: "ילדים לא משחקים כדורגל או כדורסל סתם לשם ההנאה, הם רוצים להתקבל לנבחרת בשנה הבאה"

באמצעות זמן מת ושעמום". הפתרון הוא להבטיח שילדים יהיה די זמן פנוי, שלהורים יהיה די זמן ללא עבודה, וששני הצדדים יוכלו "להיות יחד בלי מטרה מו-גדרת. כך הילד מקבל את המסר שאתם אוהבים אותו. וילד שמרגיש שאוהבים אותו, גם אם החיים יומנו לו קשים, הוא לא ייכנע". סוניה לותר, מרצה לפסיכולוגיה באוניברסיטת קולומביה, אומרת שהב-עיות צצות כשהורים מייחסים חשיבות רבה מדי להישגי הילדים בפעילויות של אחר הצהריים: "ילדים לא משחקים כדו-

הופיע! הספר הרביעי בסדרה שכבשה את לב הקוראות

אייבי ובין

מטפלות בשמרטפית

אייבי ובין בכלל לא דומות, אבל הן החברות הכי טובות בעולם, והן הגיבורות המצחיקות והפרועות של סדרת ספרי הרפתקאות שכבשה את ארצות הברית ועכשיו גם את ישראל.

הספר החמישי אייבי ובין מחפשות צרות בקרוב!

הרבה מעבר למילים
תרומות: 02-6557837
www.keter-books.co.il